

W Sali Mieszczańskiej Ratusza Staromiejskiego 20 lutego 2023 roku zaprezentowano najśłynniejszy portret Mikołaja Kopernika (tzw. portret gimnazjalny) w zupełnie nowej odsłonie.

Toruński portret wyróżnia się na tle pozostałych XVI-wiecznych wizerunków astronoma, gdyż odznacza się nieprzeciętną techniką wykonania i wysokim poziomem artystycznym. Wziąwszy pod uwagę fakt, że najbardziej rozpowszechniony w świecie ikonograficzny wizerunek astronoma wywodzi się właśnie z toruńskiego portretu, możemy postawić tezę, że jest on zabytkiem wręcz bezcennym. A teraz, z okazji 550. rocznicy urodzin bohatera obraz otrzymał on nową oprawę i został wyeksponowany w sposób podkreślający jego wagę oraz znaczenie dla kultury i naszego dziedzictwa.

- Kiedy zbliżała się 550. Rocznicą urodzin Mikołaja Kopernika zastanawialiśmy się, co możemy zrobić, aby wyszczególnić, wyróżnić, jakiś nowy blask nadać miejscu, a właściwie temu obrazowi, który w tej przestrzeni Sali Mieszczańskiej Ratusza Staromiejskiego znajdował się od dawna. I oczywiście pomysły powstały. Muzeum Okręgowe takie pomysły miało, ale bez pomocy przyjaciół pomysły pewnie nie

byłyby zrealizowane. Prosiłmy o tą pomoc Panią Minister Annę Gembicką, Pana Wojewodę Mikołaja Bogdanowicza. A przy ich udziale Pan Premier Mateusz Morawiecki wsparł inicjatywę właściwego wyeksponowania tego pięknego, XVI-wiecznego portretu gimnazjalnego Mikołaja Kopernika. Dzisiaj w pełnej osłonie, w pełnej krasie obraz jest przed Państwem. Bardzo dziękujemy za wsparcie, które otrzymaliśmy – mówił Prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski.

Realizację nowej oprawy umożliwiła dotacja z rezerwy Prezesa Rady Ministrów. Zadanie zostało zrealizowane przez Muzeum Okręgowe w Toruniu w ramach projektu W STRONĘ SŁOŃCA. Zabezpieczenie bezcennego obrazu Mikołaja Kopernika wraz z programem inwestycyjnym Muzeum Okręgowego w Toruniu w celu podniesienia kompetencji i jakości oferty programowej instytucji w ramach ogólnopolskich obchodów 550. Rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika. Na ten cel w sumie pozyskano dotację w wysokości 500 tys. złotych netto. Opracowanie projektu i wykonanie nowej oprawy, w tym specjalnej zabudowy ekspozycyjnej, zapewniającej stabilne warunki higroskopijne wraz z dodatkowymi zabezpieczeniami przeciwwłamaniowymi kosztowało ponad 154 tys. złotych netto.

Portret Mikołaja Kopernika

Portret Mikołaja Kopernika (tzw. gimnazjalny) zajmuje szczególne miejsce w ikonografii kopernikańskiej, m.in. z uwagi na walory artystyczne dzieła. Od około 1594 r. do pocz. XX w. obraz znajdował się w Bibliotece Gimnazjum Akademickiego w Toruniu. Po odzyskaniu niepodległości do 1939 r. był przechowywany w Państwowym Gimnazjum Męskim im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. W czasie okupacji przeniesiony został do Muzeum Miejskiego (obecnie Muzeum Okręgowego w Toruniu), a na przełomie lat 1944/45 próbowano wywieźć zabytek do Niemiec. W 1945 r. odnaleziono go w składnicy w Wyrzysku i wówczas został przekazany w depozyt do zbiorów Muzeum Miejskiego przez I Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Toruniu. Obecnie prezentowany jest w Sali Mieszczańskiej Ratusza Staromiejskiego w Toruniu.

Bohdan Marconi, konserwator obrazu z lat 1946–1948, określił czas jego powstania na poł. XVI w., na lata ok. 1540–1560. Leonard Torwirt z kolei datował obraz na pierwszą poł. XVI w., wskazując na krąg dürerowski. Późniejsze badania dendrochronologiczne deski obrazu, wykonane w latach 80. XX w. przez Tomasza Ważnego we współpracy z Józefem Flikiem, przeczą tej hipotezie. Na podstawie próbek z podobrazia i analizy źródłowej ujawniono, że drzewo na nośnik toruńskiego

portretu zostało ścięte około 1571 r. W związku z tym Józef Flik datował obraz na około 1580 r. Badacz ten próbował związać autorstwo obrazu z postacią Marcusa Gheeraerts, wskazując na niezbite podobieństwo ujęcia portretu z grafiką Theodora de Bry, który współpracował z tym pierwszym. Ustalenie jednoznacznej atrybucji pozostaje nadal niezwykle trudne.

Portret przedstawia Mikołaja Kopernika w wieku ok. 35–40 lat. Uczony ukazany został jako postać o wyrazistych rysach oraz długich, ciemnych i falistych włosach. Charakterystyczne jest ujęcie oczu, z których lewe znajduje się niżej od prawego, co świadczy o pewnych niedociągnięciach warsztatowych u malującego. Ubiór uczonego stanowi czarna sutanna z widocznym białym rąbkiem koszuli oraz czerwony kubrak bez rękawów, podbity białym futerkiem, widocznym przy kołnierzu i ramionach. Tło portretu jest popielate o ciepłym odcieniu.

Podobrazie dzieła wykonane jest z trzech desek dębowych o bardzo nierównej powierzchni i grubości od 0,86 do 0,93 cm. Podczas konserwacji w latach 1946–1948 po lewej stronie obrazu wstawiono nową deskę dębową oraz brakujący fragment deski u góry po prawej stronie, nad głową astronoma.

Najprawdopodobniej obraz był dłuższy od obecnego. Dolna krawędź malowidła nosi ślady drobnych uszkodzeń drewna, które mogły powstać przy odpiłowaniu części dzieła. Józef Flik wysuwał hipotezę, że pierwotny format obrazu ukazywał postać Kopernika z dostrzegalną lewą ręką trzymającą konwalię założoną na prawą rękę, w podobnym ujęciu, jak odmalował uczonego Tobias Stimmer na wizerunku strasburskim.

fot. Paula Gałązka

- [Powrót](#)
- [Udostępnij na: X](#)
- [Udostępnij na: FB](#)
- [Drukuj](#)
- [PDF](#)